

Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. – Серія “Регіональна економіка”. – Випуск 13 (51). – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор З. В. Герасимчук– Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2016. – 400 с.

УДК 330:332.122(477)

Захарченко В. І., д.е.н., професор;

Черкаський державний технологічний університет

Захарченко С. В., к.е.н.;

Вінницький кооперативний інститут

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ

У статті дано оцінку інституційної складової у формуванні міжнародної конкурентоспроможності України та її регіонів (за методологією Інституту розвитку менеджменту, Швейцарія, Лозанна). На основі одержаних оцінок визначено інституційні засади підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни та її регіонів.

Ключові слова: інститут, інституційні рамки, країна, регіон, конкурентоспроможність, оцінка, конкурентний потенціал, інституційні засади.

Zakharchenko V., Zakharchenko S.

INSTITUTIONAL FRAMEWORK FOR INCREASING INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF UKRAINE AND ITS REGIONS

This article assesses the institutional component in international competitiveness of Ukraine and its regions (according to the methodology of the Institute for Management Development - Switzerland, Lausanne). The component is considered to be one of the competitiveness subfactors which belongs to "Effective management" factor.

To assess the institutional framework in the country and its regions the author offers a special technique. According to it, the assessment of competitiveness stimulant indicators are derived from the ratio (percentage) of actual and maximum values of indicators (leading countries behind them). The estimation of competitiveness destimulant indicators is the ratio of minimal and actual indicators. To assess institutional framework of Ukrainian regions in international terms, a procedure of "weighing" national competitiveness indicators is implemented as a ratio of the values of indicators of a specific country and leaders considering each indicator. The value of the aggregate index of competitiveness of the institutional framework of the country and

Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. – Серія “Регіональна економіка”. – Випуск 13 (51). – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор З. В. Герасимчук– Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2016. – 400 с.

its regions is recommended counting as a simple arithmetic average of all partial coefficients.

According to the author's method, the assessment of an obtained institutional framework of Ukraine and its regions as a factor of international competitiveness was given. Assessment results showed that for such a subfactor as "Institutional framework" Ukraine in the ranking IMD-2012 got the pre - last place. And for most indicators it was among the sixtieth places between all the countries. Leading position in a rating of the competitiveness of Ukrainian regions, taking into account the above mentioned subfactor, occupied Dnipropetrovsk, Kirovohrad and Chernivtsi region. At the end of the ranking there are Odessa and Sumy regions and SevastopolCity.

Having based on the obtained estimates the author found out that the significant potential for raising competitiveness of the country and its regions is in the implementation of interest rate policy of the National Bank of Ukraine. Showing how high NBU discount rate should be soften for business by lowing loan rates or increasing deposit rates, i.e. reducing the spread (differences) between interest rates. It is proved that a sensible policy of the NBU will increase the creditworthiness of the country and its regions and generally their economic development, particularly through the stabilization of the hryvnia.

It is noted that in order to maintain the competitiveness of the country and its regions, it is important that public authorities at central and local levels were "armed" with perfect legal mechanism to oversight of compliance with applicable law. It is especially important to achieve an adequate protection of private property rights and interests of minority shareholders.

The article mentions that public policy should be adapted to changes in the economy. Therefore, in Ukraine, which features large regional characteristics, there is now an urgent need to decentralize not only political but also economic (property) powers of regional and local authorities. And to ensure the transparent operation of state, regional and local authorities, it is important to strengthen public control, improve accounting standards and auditing to provide institutional independence of the judiciary and so on.

It is also critical to overcome bureaucracy and barriers that hinder business development. Since the economy is monopolized favouritism is the trigger in decisions making of state employees, the way to overcome it is deoliharhization in economy and other spheres of public life.

The author makes a conclusion that the institutional context of the international competitiveness of Ukraine and its regions is the formation of such institutional framework that should at the national and regional levels be adapted to the challenges of expanded social reproduction, social and political harmony in the Euro integrating and global environment.

Keywords: institution, institutional framework, country, region, competitiveness, assessment, competitive potential, institutional framework.

Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. – Серія “Регіональна економіка”. – Випуск 13 (51). – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор З. В. Герасимчук– Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2016. – 400 с.

Захарченко В. И., Захарченко С. В.

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ПОВЫШЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ УКРАИНЫ И ЕЕ РЕГИОНОВ

В статье дана оценка институциональной составляющей в формировании международной конкурентоспособности Украины и ее регионов (по методологии Института развития менеджмента, Швейцария, Лозанна). На основе полученных оценок определены институциональные основы повышения международной конкурентоспособности страны и ее регионов.

Ключевые слова: институт, институциональные рамки, страна, регион, конкурентоспособность, оценка, конкурентный потенциал, институциональные основы.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. В контексті Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (2015) особливо важливе значення має підвищення ефективності діяльності різних інститутів на національному й регіональному рівнях. Це пов'язано з тим, що інститути виконують функцію регулятора (зворотного зв'язку) в національній і регіональних соціально-економічних системах, сприяючи таким чином позитивним змінам у них та підвищенню їх міжнародної конкурентоспроможності. Отже, оцінка інституційного середовища країни та регіонів має не тільки загальнонаукове, а й практичне значення, оскільки дозволяє вивести і країну, і її регіони на новий рівень модернізаційного оновлення в глобальному та євроінтеграційному просторі.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питанням оцінки конкурентного потенціалу інституційного середовища України та її регіонів присвячено цілий ряд наукових праць. З-поміж них слід відмітити праці фахівців Фонду «Ефективне управління» [1 та ін.] та окремих учених – І. Брикової [2], М. Бутка [3], З. Герасимчук та Л. Ковальської [4], І. Гольченка та О. Сидоренко [5], І. Дегтярьової [6], І. Дульської [7], О. Ларіної [8], І. Морозової [9], М. Назарова [10], Л. Петкової [11], А. Ходжаян [12] та ін. Їхні напрацювання дають достатньо повне уявлення про вплив інституційних чинників на

конкурентоспроможність України та її регіонів. Водночас більшість із наявних оцінок не виходять за межі національного конкурентного простору, тоді як в сучасних умовах більше значення мають такі оцінки в межах міжнародного конкурентного простору.

Цілі статті. Метою статті є оцінка конкурентного потенціалу інститутів України та її регіонів у міжнародному вимірі – на основі методології Інституту розвитку менеджменту (ІРМ – Швейцарія, Лозанна) – та визначення на цій основі інституційних засад підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни та її регіонів.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Посилення конкурентних позицій країни та її регіонів на міжнародному рівні можливе лише за умови формування прозорих і надійно захищених «правил гри», тобто створення досконалого інституційного середовища.

Фахівці ІРМ інституційне середовище (інституційні рамки) розглядають як один із субфакторів конкурентоспроможності країн і регіонів й відносять його до фактора «Ефективність управління». Характеристики цього субфактора вони визначають через індикатори діяльності державних і приватних фінансових установ та органів державної влади [13].

Щоб виявити, які індикатори, що характеризують інституційні рамки, сприяють чи, навпаки, гальмують процес підвищення конкурентоспроможності країни та її регіонів, застосовується спеціальна методика [14, с. 114–118]. Згідно з нею, оцінки індикаторів-стимуляторів конкурентоспроможності одержуються на основі співвідношення (у відсотках) фактичних і максимальних значень індикаторів (країн-лідерів). Відповідно, оцінки індикаторів-дестимуляторів конкурентоспроможності одержуються за співвідношенням мінімальних і фактичних значень індикаторів.

Наш підхід до оцінки конкурентного потенціалу суспільних і приватних інститутів регіонів у міжнародному вимірі також передбачає використання процедури «зважування» індикаторів національної конкурентоспроможності – за співвідношенням його значень і значень індикатора країни-лідера.

Значення агрегованих індексів конкурентоспроможності інститутів країни та регіонів розраховувалися як проста середня арифметична з усіх часткових коефіцієнтів.

За цією методикою нами були одержані оцінки інституційних рамок України та її регіонів як чинника їх міжнародної конкурентоспроможності за 2012 рік. Цей рік для оцінювання було взято тому, що в подальшому на значеннях індикаторів конкурентоспроможності позначилися події, пов’язані з Революцією гідності (2013–2014 рр.) та анексією українських територій Росією (з 2014 р.). Зауважимо, що для оцінювання були використані матеріали ІРМ [13], Держслужби статистики України, Міжнародного інституту менеджменту (МІМ–Київ) та Фонду «Ефективне управління» [1, с. 102–207].

Світовий досвід показує, що дієві важелі підвищення ділової активності і, в кінцевому підсумку, конкурентоспроможності країн і регіонів криються у сфері реалізації процентної політики центральних банків. Останні в якості основного інструменту такої політики використовують облікову ставку. Облікова ставка – це ціна за рефінансування комерційних банків, що здійснюється шляхом купівлі векселів центральним банком до настання строку платежу за ними й утримується з номінальної суми векселя. Облікова ставка є найнижчою серед ставок рефінансування і є орієнтиром ціни на гроші. Звичайно, конкурентоспроможність країн і регіонів зростає, якщо ціна на гроші падає. За розрахунковий рік реальна короткострокова процентна ставка центрального банку найбільше знизилася у Гонконзі – на 4,56%, а найбільше підвищилася – у Туреччині – на 9,89%. В Україні вона знизилася мало – на 0,19% (34-те місце в рейтингу ІРМ). Зниження процентної ставки НБУ (в іноземній валюті) у більшості регіонів супроводжувалося зниженням короткострокових кредитних ставок депозитних корпорацій в іноземній валюті. Найбільше зниження ставок відмічалось у Житомирській (на 7,6%), Полтавській (на 5,3%) та Чернівецькій (на 4,9%) областях. Суттєво збільшили ставки кредитні корпорації Сумської (на 3,5%) та Чернівецької (на 2,5%) областей.

Вартість капіталу центрального банку заохочує чи, навпаки, стримує розвиток бізнесу в країні. За оцінками фахівців ІРМ, центральний банк найбільше сприяє розвитку бізнесу у Швейцарії

(8,32 бала), а найменше – у охопленій сильною кризою Греції (2,00 бала). Вартість капіталу НБУ (облікова ставка в розмірі 7,75%) є достатньо високою для комерційних банків, тому це стримує розвиток бізнесу в Україні (2,82 бала, 51-ше місце в рейтингу ІРМ).

Висока облікова ставка центрального банку може пом'якшуватися для бізнесу через зниження ставки з кредитами чи підвищення ставки за депозитами, тобто скорочення спреду (різниці) процентних ставок. Зазвичай, ставка за кредитами має перевищувати ставку за депозитами, хоча у Нідерландах та Великобританії має місце «інверсія» процентних ставок на рівні, відповідно, -0,61% та -0,40%. Слід мати на увазі, що це тимчасова структура процентних ставок, яка свідчить про очікування зниження процентних ставок через спад або депресію в економіці. В Україні спред процентних ставок досить значний – на рівні 8,1% (54-те місце в рейтингу ІРМ), що гірше, ніж у Польщі (2,6%, 22-ге місце) і Росії (4,0%, 38-ме місце), але краще, ніж у Бразилії (32,9%, останнє місце). На регіональному рівні для активізації підприємницької діяльності важливо, щоб спред облікової ставки НБУ і кредитних ставок депозитних корпорацій регіону був якомога меншим. Як показали розрахунки, найменшим він виявився у Дніпропетровській (4,45%), Запорізькій (5,95%) та Херсонській (6,65%) областях, а найбільшим – у Закарпатській (12,85%), Вінницькій (11,55%) та Волинській (11,35%) областях.

За оцінками журналу «Institutional Investor», найвищу оцінку кредитоспроможності серед країн рейтингу ІРМ (оцінки давалися за шкалою від 0 до 100) мала Норвегія – 94,8. Натомість Україна мала одну з найнижчих оцінок – 34,4; ще нижчу оцінку експерти дали тільки Греції – 19,6. Оцінку кредитоспроможності регіонів найбільш точно можна визначити за фінансовими результатами діяльності їхніх суб'єктів господарської діяльності, зокрема часткою підприємств, які одержали прибуток. Найбільшою у розрахунковому році вона була у Кіровоградській (71,5%), Івано-Франківській (71,9%) та Закарпатській (71,0%) областях, а найменшою – у Севастополі (54,6%), АР Крим (58,6%), Житомирській та Львівській (по 60,0%) областях.

Політика центрального банку країни може сприяти економічному розвитку країни та її регіонів, а може, навпаки, гальмувати. Щодо політики НБУ, то вона експертами МІМ–Київ оцінюється невисоко – 3,1 бала (56-те місце в рейтингу ІРМ) проти 8,76 бала у Чилі (перше місце рейтингу). За цим індикатором Україна значно поступається Польщі (6,94 бала, 21-ше місце) і трохи – Росії (5,3 бала, 48-ме місце). Відповідним є і вплив політики НБУ на економічний розвиток регіонів. Їхній розвиток гальмується через високу облікову ставку НБУ, незначні валютні резерви того, недостатнє застосування практики надання кредитів рефінансування на пільгових умовах (за умови спрямування більшої частини коштів на пріоритетні цілі соціально-економічного розвитку), підпорядкування державних банків Міністерству фінансів, а не НБУ. На підтримання стабільного курсу національної грошової одиниці і загалом позитивної динаміки соціально-економічного розвитку країни та її регіонів неабияке значення мають резерви центрального банку в іноземній валюті. У розрахунковому році найбільші резерви мав Китай – 3236 млрд дол. Резерви НБУ склали 32,51 млрд дол. В розрахунку на душу населення першу позицію в рейтингу країн ІРМ займає Сінгапур (45896 дол.). Україна – в кінці рейтингу, займаючи 52-ге місце (711 дол.) поступає як Росії (3496 дол., 23-тє місце), так і Польщі (2656 дол., 28-ме місце). «Розбивка» за регіонами валютних резервів не має економічного сенсу.

Стійкість обмінного курсу національної валюти оцінюється за паритетом при переході від національної валюти до SDR (Special Drawing Rights) за три роки, що передували розрахунковому року (чим він менший, тим вищою є конкурентоспроможність країни). Для України цей паритет зміни складає 0,047 (18-тє місце в рейтингу ІРМ) проти 0,005 у Великобританії – лідера рейтингу. На рівні регіонів про стійкість обмінного курсу можна судити за темпом зростання середнього курсу продажу готівкових валют у банках за розрахунковий період. Для бізнесу – чим він менший, тим краще, хоча значної міжрегіональної диференціації за цим показником, як правило, не спостерігається. Найбільше знизився валютний курс упродовж розрахункового періоду у банках Севастополя (на 0,26%),

Києва (0,48%) та АР Крим (0,43%), а найбільше зріс – у Чернівецькій (на 1,45%), Вінницькій, Полтавській, Сумській та Тернопільській (у всіх на 0,56%) областях.

Для ефективної роботи органів державної влади в регіонах дуже важливо, щоб вони були «озброєні» досконалою нормативно-правовою базою з підтримання конкурентоспроможності підприємств на підвідомчій території. На жаль, ця база, за оцінками експертів МІМ–Київ, далека від кращих зразків і тому оцінена тільки у 1,92 бала (57-ме місце в рейтингу ІРМ) проти 8,08 бала у Гонконгу. Оскільки законодавче поле в Україні єдине, то на регіональні складові цей індикатор не «розщеплюється».

Для підтримання конкурентоспроможності країн і регіонів важливо, щоб державна політика була адаптована до змін в економіці. В Україні державна політика явно не встигає за змінами в економіці, тому й її оцінки експертами МІМ–Київ за цим індикатором невисокі – 1,76 бала (в результаті – таке ж місце в рейтингу ІРМ як і за попереднім індикатором) проти 8,25 бала у Сінгапуру. Свідченням слабкої адаптованості державної політики до змін в економіці, особливо ринкового характеру, на регіональному рівні є прояви фаворитизму у рішеннях чиновників. Зрозуміло, що чим менша кількість таких рішень і менша їхня «вага», тим це більш позитивно впливає на рівень конкурентоспроможності регіонів. За оцінками експертів Фонду «Ефективне управління», найменше фаворитизму у рішеннях чиновників Рівненської (2,12 бала – на рівні Хорватії, яка посідає невисоке, 55-те місце в рейтингу ІРМ), Чернівецької (2,11) та Тернопільської (2,08 бала) областей, а найбільше – у чиновників столиці (1,02 бала – на рівні Венесуели, яка займає останнє місце в рейтингу ІРМ), Одеської (1,29) та Дніпропетровської (1,60 бала) областей.

Рішення уряду можуть реалізовуватися ефективно або, навпаки, неефективно. В Україні, за оцінками експертів МІМ–Київ, вони реалізуються здебільшого неефективно: 2,42 бала (53-те місце в рейтингу ІРМ) проти 8,65 бала у Сінгапуру. На регіональному рівні, за оцінками експертів Фонду «Ефективне управління», перші позиції за ефективністю адміністративного регулювання

утримують Чернівецька (3,04 бала – на рівні 47-го місця рейтингу ІРМ, яке посідає Болгарія), Закарпатська (2,79) та Миколаївська (2,76 бала) області. Замикають рейтинг регіонів за цим індикатором Київ (1,68 бала – на рівні 58-го місця рейтингу ІРМ, яке займає Венесуела), Житомирська (1,91) та Одеська (1,92 бала) області.

Необхідність утвердження демократичних принципів в українському суспільстві диктує нові цивілізовані підходи до системи державного управління. Головним чином мова йде про прозорість політики державних органів, донесення до народу інформації про дії влади. За оцінками експертів МІМ–Київ, прозорість цієї політики в Україні є дуже низькою – 1,55 бала (56-те місце в рейтингу ІРМ) проти 7,78 бала у Сінгапуру. На регіональному рівні, за оцінками експертів Фонду «Ефективне управління», найбільш прозорими є дії влади у Вінницькій (1,77 бала, що краще ніж в середньому по Україні, але все ж це відповідає тільки 56-му місці в рейтингу ІРМ), Запорізькій (1,69) та Закарпатській (1,68 бала) областях, а найбільш непрозора влада діє у Сумській (1,02 бала – на рівні Угорщини, яка займає 57-ме місце в рейтингу ІРМ), Львівській (1,29) та Тернопільській (1,60 бала) областях.

Від влади, особливо надмірної бюрократії, найбільше страждають підприємці – через необхідність подолання системи об’єктивних і штучно створених формальних процедур та перепон. Найменше влада «тисне» на підприємницьку діяльність у Сінгапурі (7,13 бала). Українська ж влада (бюрократія), навпаки, чинить надмірний тиск на бізнес (1,51 бала, 52-ге місце в рейтингу ІРМ), що заважає його природному розвитку. Головний інтерес бюрократії – залишити бар’єри, подолання яких передбачає хабарництво (одержання службовою особою, а також давання їй хабара з метою одержання певних вигод протизаконним порядком) та корупцію (протиправну діяльність, яка полягає у використанні службовими особами їх прав і посадових можливостей для особистого збагачення). Найменшим це зло, яке загрожує не тільки економічній, а й національній безпеці країни, є, за оцінками експертів ІРМ, в Данії (9,18 бала). Україна, на жаль, відноситься до однієї з найбільш корумпованих країн світу – 0,53 бала (58-ме

місце в рейтингу ІРМ). Із країн рейтингу гіршою є ситуація тільки у Венесуелі (0,52 бала). Серед регіонів України за рівнем хабарництва і корупції в кращу сторону виділяються (за оцінками експертів МІМ–Київ) Чернівецька (0,59 бала, що, звичайно краще, ніж у середньому в Україні, однак без просування вверх у рейтингу ІРМ), Волинська (0,58) та Кіровоградська (0,57 бала) області, в гіршу – Київ (0,44 бала, що навіть менше, ніж у Венесуелі), Одеська (0,45) та Харківська (0,48 бала) області.

У підсумку за субфактором «Інституційні рамки» Україна в рейтингу ІРМ займає 58-ме (передостаннє) місце. Причому за більшістю індикаторів вона знаходиться в шостому десятку країн. В рейтингу конкурентоспроможності регіонів України за цим субфактором провідні позиції займають: Дніпропетровська (в середньому 23,1% від найкращих значень індикаторів субфактора), Кіровоградська (22,1%) та Чернівецька (21,7%) області. У кінці рейтингу – Одеська (18,0%) і Сумська (18,8%) області та м.Севастополь (18,4%) (рис.1).

Наведені вище оцінки інституційної складової України та її регіонів служать підґрунтям для визначення інституційних засад підвищення конкурентоспроможності і країни, і регіонів. Визначимо їх із урахуванням міркувань інших авторів [2, с. 21; 3, с. 7; 4, с. 143 – 162; 5, с. 33 – 34; 6, с. 69 – 70; 7, с. 45 – 47; 8; 9, с. 11 – 12; 10, с. 11 – 14; 11, с. 62 – 66; 12, с. 276 – 285]:

1. Узгодження державних, регіональних, корпоративних та приватних інтересів. На національному рівні дуже важливо позбутися підміни державних інтересів інтересами політичної верхівки. Крім того, державні інтереси мають органічно поєднувати інтереси регіонів, територіальних громад, організацій і підприємств різних форм власності, окремих громадян. Відповідно необхідною є розробка цілісної стратегії захисту прав власності та гарантій особистої безпеки, а також соціальної відповідальності влади, бізнесу і громадян.

Рис. 1. Міжнародна конкурентоспроможність України та її регіонів за якістю інституціонального середовища, середній % від найкращих значень індикаторів країн-лідерів

Джерело: авторська розробка.

2. Формування організаційно-економічного механізму підвищення конкурентоспроможності країни та її регіонів. Посилення міжнародної конкуренції, високий динамізм суспільних змін викликають необхідність розробки спеціального механізму підвищення конкурентоспроможності країни та її регіонів. На нашу думку, він має включати такі елементи: об'єкти (країни і регіони з їх «наповненням»), суб'єкти (органи державної і регіональної влади), мету (підвищення конкурентоспроможності), методи (правові, адміністративні, економічні, соціально-психологічні та ін.), інструменти (стратегічне управління, кластерні ініціативи, територіальний маркетинг, реінжиніринг тощо), форми (розробка стратегій та державних цільових програм, брендинг країни і

регіонів тощо), засоби (усі види ресурсів), конкретні заходи інституційного характеру (див. далі).

3. Удосконалення державної грошово-кредитної та фінансово-бюджетної політики. Банківський сектор, хоча і не є визначальним у підвищенні конкурентоспроможності країни і регіонів, все ж він має більш активно сприяти їх економічному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності, зокрема шляхом зниження процентної ставки НБУ, пільгового кредитування, більш раціонального розподілу (за регіонами і секторами економіки) кредитних і депозитних коштів, гарантованого фінансування інновацій. Пріоритетним напрямом державної кредитної політики має бути надання інвестиційних преференцій проблемним регіонам. Важливо також подолати вади у плануванні доходних і видаткових статей бюджетів різних рівнів, забезпечити ефективний контроль за використанням бюджетних коштів та відмовитися від практики розподілу державних фондів за принципом «від досягнутого».

4. Удосконалення нормативно-правової бази. Для підтримання конкурентоспроможності суб'єктів ринкових відносин, захисту прав приватної власності, в т. ч. інтелектуальної, та інтересів міноритарних акціонерів важливо, щоб усі сторони суспільних відносин, особливо суб'єкти підприємницької діяльності, були «озброєні» досконалою нормативно-правовою базою, а також механізмом нагляду за дотриманням чинного законодавства.

5. Подолання фаворитизму при прийнятті рішень державними службовцями. Монополізована економіка є ідеальним живильним середовищем для такого явища, як фаворитизм при прийнятті рішень держслужбовцями. Тому головним напрямом його подолання має бути деолігархізація економіки та інших сфер суспільного життя.

6. Децентралізація владних повноважень. Вона передусім вимагає чіткого розмежування владних повноважень. Треба виходити з того, що в Україні, яка вирізняється значною регіональною специфікою, на рівні регіонів відбувається з'ясування прав, свобод і гарантій стосовно місцевих ресурсів з урахуванням умов їх відтворення і використання. Тому нині назріла гостра

необхідність децентралізації не лише політичних, а й економічних (майнових) повноважень регіональних і місцевих органів влади. Але при цьому шляхи інституціональної формалізації їх діяльності в господарській сфері мають бути і справедливими, і прозорими для територіальних громад і суспільства загалом. Ми вважаємо, що вже на часі акціонування муніципалітетами комунального майна та майна підприємств місцевого базування.

7. Підвищення прозорості та ефективності рішень уряду, органів регіональної влади та місцевого самоврядування. Для забезпечення прозорої роботи державних, регіональних і місцевих органів влади важливо посилити її громадський контроль, удосконалити стандарти звітності та аудиту, забезпечити інституційну незалежність судової системи тощо. Зусилля, особливо державних органів влади, мають бути спрямовані на подолання монопольних тенденцій на ринках України, підвищення мотивації, інноваційності й продуктивності суб’єктів господарської діяльності, підтримку національного товаровиробника, розвиток державно-приватного партнерства, кластеризацію економіки, активізації міжнародного співробітництва.

8. Подолання бюрократизму, хабарництва та корупції. Громізка бюрократична управлінська структура держави не тільки призводить до невідповідності між нею та суспільними проблемами, які вона покликана розв’язувати, а і є «поживним ґрунтом» для процвітання хабарництва та корупції. Тому для подолання останніх необхідним є зменшення чисельності державного апарату, скорочення ієрархічних рівнів управління тощо. Для зниження рівня корупції важливо також утверджувати високі моральні цінності людського буття, формувати повноцінне ринкове середовище (з низьким рівнем тінізації економіки, зокрема прихованої зайнятості), посилювати регулюючу й контролюючу функцію держави, дотримуватись положень теорії оптимального оподаткування, удосконалювати виборче законодавство та систему судочинства.

Висновки. Отже, інституційний контекст забезпечення міжнародної конкурентоспроможності України та її регіонів полягає у формуванні таких інституційних рамок, які б на національному й регіональному рівнях були адаптовані до завдань

Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. – Серія “Регіональна економіка”. – Випуск 13 (51). – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор З. В. Герасимчук– Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2016. – 400 с.

розширеного суспільного відтворення та соціально-політичної гармонії у євроінтеграційному та глобальному просторі.

1. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2012: Назустріч економічному зростанню та процвітанню [Електронний ресурс] / [Тімур Бойко, Ігор Гончаренко, Наталя Дмитрюк та ін.]; Фонд «Ефективне управління». – К.: Копірайт, 2012.– 208 с. – Режим доступу : http://www.feg.org.ua/docs/FEG_report_2012_body_ua_20.11.2012.pdf
2. Брикова І. В. Детермінанти міжнародної конкурентоспроможності національних регіонів в глобальному економічному просторі / І. В.Брикова // Міжнародна економічна політика. – 2007. – № 7. – С. 5–27.
3. Бутко М. П. Державне регулювання регіонального розвитку як чинник підвищення конкурентоспроможності територіальних утворень у контексті євроінтеграції / М. П.Бутко // Культура народів Причеромор'я. – 2010. – Вип.102.– С. 7–9.
4. Герасимчук З. В. Конкурентоспроможність регіону: теорія, методологія, практика : [монографія] / З. В.Герасимчук, Л. Л. Ковальська. – Луцьк: Надстир'я, 2008. – 248 с.
5. Гольченко І. Банківська система України у зміцненні конкурентоспроможності регіонів/ Іван Гольченко, Ольга Сидоренко // Національна безпека і оборона. – 2008. – № 4. – С. 32–34.
6. Дегтярьова І. О. Теоретичне обґрунтування складових розробки механізмів підвищення конкурентоспроможності регіону / І. О. Дегтярьова // Статистика України. – 2013. – № 1. – С. 67-71.
7. Дульська І. В. Інституціональні передумови збільшення конкурентоспроможності регіональних економік / І. В. Дульська// Продуктивні сили і регіональна економіка : [зб. наук. пр.] : у 2 ч. – К. : РВПС України НАН України, 2005. – Ч. 1. – С. 44–49.
8. Ларіна О. Г. Механізми забезпечення конкурентоспроможності регіонів в країнах ОЕСР / О. Г. Ларіна // Ефективна економіка : [Електрон. наук. фах. вид.]. – 2011. – № 12. – Режим доступу до журн. : <http://www.economy.nauka.com.ua>
9. Морозова І. М. Формування конкурентоспроможності регіону: структурно-інституційний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» / І. М. Морозова ; Черкаськ. держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2013. – 20с.
10. Назаров М. І. Державне регулювання соціально-економічної спроможності регіонів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / М. І. Назаров; Чернігів. нац. технол. ун-т. – Чернігів, 2016. – 21с.
11. Міжнародна конкурентоспроможність країни та регіону в системі національного економічного розвитку : монографія / [Петкова Л. О., Ходжаян А. О., Задувайло Л. М. та ін.]; за заг. ред. Л. О. Петкової. – Черкаси : ЧДТУ, 2011. – 267 с.
12. Ходжаян А. О. Конкурентоспроможність національної економіки: сутність, методи оцінювання, сучасний стан / А. О. Ходжаян. – Черкаси : Вертикаль, видавець Кандич С.Г., 2010. – 431 с.

Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. – Серія “Регіональна економіка”. – Випуск 13 (51). – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор З. В. Герасимчук– Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2016. – 400 с.

13. World Competitiveness Yearbook 2012. IMD [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.imd.org/research/publications/wcy/index.cfm>
14. Захарченко С. В. Конкурентоспроможність України та її регіонів: міжнародний вимір : [монографія] / С. В. Захарченко. – Вінниця : Консоль, 2016.– 413 с.

УДК 911.3: 338.45(476)

Зборина І. М., к.е.н., доцент;

Поліський державний університет, Пінськ, Білорусь

РЕГІОНАЛЬНІ ІННОВАЦІЙНІ СИСТЕМИ ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ

Стаття присвячена визначенню ролі регіональної інноваційної системи в інноваційному розвитку і забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в цілому. Виділено ключові напрями управління розвитком регіонів в країнах з розвинутою ринковою економікою. Визначено проблеми функціонування національної інноваційної системи Республіки Білорусь. Представлені рейтингові індекси інноваційного розвитку регіонів Білорусі. Зроблені висновки по ключових напрямках формування регіональних інноваційних систем в Республіці Білорусь.

Ключові слова: інноваційні процеси, національна інноваційна система, регіональна інноваційна система, конкурентоспроможність регіонів і національної економіки.

Zboryna I.

THE REGIONAL INNOVATION SYSTEM AS THE BASIS OF NATIONAL COMPETITIVENESS OF THE REPUBLIC OF BELARUS

The article is devoted to defining the role of the regional innovation system in the innovation development and competitiveness of the national economy as a whole. Selected key areas of management of development of regions in countries with developed market economies. Identified problems in the functioning of the national innovation system of the Republic of Belarus. Provides the rating indexes of innovative development of regions of Belarus. Conclusions are made about the key directions of formation of regional innovation systems in the Republic of Belarus.